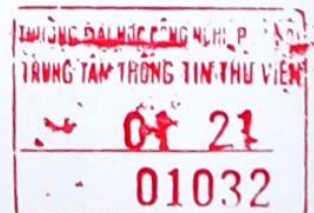

THE BRU-VÂN KIỂU
IN VIET NAM

Người
BRU-VÂN KIỂU
Ở VIỆT NAM

 NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN
VNA PUBLISHING HOUSE

Người
BRU-VÂN KIỀU
Ở VIỆT NAM
THE BRU-VÂN KIỀU IN VIET NAM

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẮN
Vietnam News Agency Publishing House
Hà Nội - 2017

Lời Nhà xuất bản

Dân tộc Bru-Vân Kiều, một tộc người trong cộng đồng 54 dân tộc ở Việt Nam, là một bộ phận của cộng đồng người Bru-Vân Kiều sinh sống ở miền Trung bán đảo Đông Dương, phân bố ở 3 nước Việt Nam, Lào, Thái Lan.

Người Bru-Vân Kiều vốn là dân cư nông nghiệp, xưa kia họ sinh sống tập trung ở vùng trung Lào được gọi tên là người Bru - có nghĩa là "người ở rừng" theo tiếng địa phương. Sau những biến động của lịch sử ở miền trung và hạ Lào vào khoảng thế kỷ XIII-XIV họ phải di cư đi các nơi. Một số đi theo hướng Tây - Bắc sang Thái Lan, một số đi theo hướng Đông, tụ cư tại miền núi phía Tây các tỉnh Thanh Hóa, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế của Việt Nam. Khi đến Việt Nam, họ dựng làng xung quanh hòn núi Vân Kiều, và rồi tên hòn núi ấy được đặt cho một tổng của người Bru, sau đó Bru-Vân Kiều trở thành tên gọi của dân tộc này. Đây là một trong những cách lý giải về tên gọi dân tộc Bru-Vân Kiều được dùng phổ

biến cho đến ngày nay.

Xét về lịch sử, dân tộc Bru-Vân Kiều thuộc số dân cư được coi là có nguồn gốc lâu đời nhất ở vùng Trường Sơn. Ở Việt Nam, người Bru-Vân Kiều hay người Mang Coong, người Tri, người Khùa là những tên gọi khác của tộc người này theo các nhóm địa phương, đã được nhà nước Việt Nam định danh trong đại gia đình các dân tộc Việt Nam.

Cũng giống như những tộc người khác cư trú lâu đời ở khu vực Trường Sơn - Tây Nguyên, người Bru-Vân Kiều có những nét văn hóa đặc trưng của cư dân sống ở vùng rừng núi, địa hình phức tạp, trắc trở. Họ theo tín ngưỡng đa thần và quan niệm "vạn vật hữu linh" - mọi vật trong thế giới tự nhiên đều có linh hồn, có thần, từ hòn đá, ngọn núi, dòng suối, đến mưa, gió, sấm, chớp... Để làm vừa lòng các vị thần, cầu mong những điều tốt đẹp sẽ đến với bản thân, gia đình và cộng đồng, người Bru-Vân Kiều tiến hành nhiều nghi lễ cúng tế, từ các nghi lễ liên quan đến việc phát rừng, đốt rẫy; các nghi

Publishing House's Foreword

The Bru-Vân Kiều, one in the community of 54 ethnic groups in Việt Nam, compose a part of the Bru-Vân Kiều community residing in the central part of the Indochinese peninsula and scattering in three countries: Viet Nam, Laos and Thailand.

The Bru-Vân Kiều are farmers, formerly concentrating in Middle Laos and called the Bru - meaning "forest residents" in the local tongue. After historical ups and downs in Middle and Lower Laos in the 13th-14th centuries, they had to migrate to other places. Some of them went northwest to Thailand, others moved to the east and resettled in the western mountainous region of Viet Nam's provinces of Thanh Hóa, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế. Entering Viet Nam, they established their villages around the Vân Kiều Mount of which the name was given to a canton of the Bru, then "Bru-Vân Kiều" became the ethnic group's

name. This is a popular explanation for the name 'Bru-Vân Kiều'.

Historically, the Bru-Vân Kiều are among the groups who have a long-standing settlement in the Trường Sơn region. In Viet Nam, the Bru-Vân Kiều, also called Mang Coong, Trì, Khùa, are officially recognized by the State.

Like other groups residing in the Trường Sơn-Central Highlands, the Bru-Vân Kiều boast an original culture owned by dwellers in the mountainous region with difficult terrain. They follow polytheism and "animatism" - all things in the nature, from rocks, mounts, springs to rain, wind, thunder, lightning, have their own essence and consciousness. To satisfy gods and pray for good lucks for themselves, their families and communities, the Bru-Vân Kiều conduct numerous worshipping ceremonies, from those relating to clearing and burning forests for cultivating lands; pre- and post-harvest rites, to

lễ tiến hành khi gieo trỉa lúa, lúc lúa trở bông, trong và sau khi thu hoạch,... đến các nghi lễ liên quan đến quá trình lập làng, làm và dựng nhà; các nghi lễ gắn với cưới xin, tang ma... Đặc biệt là nghi lễ cúng hồn, cúng sức khỏe hay cúng thần bản mệnh của mỗi con người. Đồng bào có tục thờ linh hồn sống, bất cứ đứa trẻ nào sinh ra cũng sẽ được gia đình làm lễ cúng, lập bàn thờ linh hồn sống và việc thờ linh hồn sống chỉ kết thúc khi người đó chết đi.

Xã hội của người Bru-Vân Kiều đã có nhiều thay đổi theo thời gian. Hoạt động kinh tế chuyển từ săn bắn, hái lượm sang nền kinh tế sản xuất với các hoạt động nông nghiệp còn phụ thuộc nhiều vào thiên nhiên. Các tộc người ở khu vực Trường Sơn - Tây Nguyên nói chung, người Bru-Vân Kiều nói riêng cũng không còn cư trú tập trung theo lãnh thổ tộc người riêng biệt, mà sinh sống xen kẽ, đan xen nhau, có sự giao lưu văn hóa, tập quán với những tộc người bản địa và những tộc người từ phía Bắc di cư đến sinh cơ lập nghiệp. Nhiều nét văn hóa đặc trưng cho từng tộc người đang dần mai một đi theo thời gian.

Nằm trong bộ sách ảnh giới thiệu 54 dân tộc Việt Nam, Nhà xuất bản Thông tấn tiếp tục giới thiệu với bạn đọc cuốn sách ảnh "**Người Bru-Vân Kiều ở Việt Nam**" với nhiều hình ảnh và bài viết phản ánh những nét cơ bản nhất về đời sống xã hội, vật chất cũng như văn hóa tinh thần, tín ngưỡng của người Bru-Vân Kiều. Chúng tôi mong rằng, những bức ảnh và thông tin trong cuốn sách sẽ phác họa phần nào diện mạo đời sống văn hóa tín ngưỡng mang tính cổ xưa của người Bru-Vân Kiều còn được bảo lưu cho đến ngày nay.

Trong quá trình biên soạn, chúng tôi khó tránh khỏi những thiếu sót do việc sưu tầm tư liệu gặp nhiều khó khăn, nhiều nét văn hóa tộc người đã không còn được bảo lưu, gìn giữ. Rất mong được quý độc giả lượng thứ và đóng góp ý kiến để chúng tôi sửa chữa, bổ sung khi cuốn sách có dịp tái bản.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

those relating to the establishment of villages, house building, marriages, and funerals. The most special custom is the worship of a person's soul, health or guardian god. Accordingly, when each and every child is born, their family organizes the ceremony to worship their soul on the family altar. The worship stops only after the person dies.

The Bru-Vân Kiều society has significantly changed over the time. Their economic activities have shifted from gathering and hunting to an agricultural production which still depends on the nature considerably. Ethnic groups in the Trường Sơn-Central Highlands in general and the Bru-Vân Kiều in particular no longer reside in separate concentrations of their own ethnic groups but co-habit together, experiencing acculturation with indigenous ethnic groups and other migrants from the North. A number of cultural identities that are characteristic of a certain ethnic group have been faded away over the time.

The VNA Publishing House would like to introduce the pictorial book "The Bru-Vân Kiều in Viet Nam" as part of the series on 54 ethnic groups in Việt Nam. The book contains many pictures and articles about the essentials of society, daily life and culture of the Bru-Vân Kiều. We hope that the photos and information in the book will provide sketches of the long-standing material and spiritual life of the Bru-Vân Kiều which is still preserved so far.

In the compilation of any book, including this, mistakes are unavoidable because it is not easy to collect necessary documents and because many cultural identities have no longer been maintained. Therefore, we highly appreciate your sympathy and comments so that we can reprint better-quality editions.

Thank you very much!

VNA Publishing House

Nguồn gốc & Phân bố dân cư

Origin and Population
Distribution

Bru-Vân Kiều là một trong 3 dân tộc ở Việt Nam nói ngôn ngữ Katuic, thuộc nhóm ngôn ngữ Môn - Khơ me, ngữ hệ Nam Á. Theo kết quả của cuộc tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2009, ở Việt Nam, dân tộc Bru-Vân Kiều có 74.506 người, trong đó có 37.426 nam và 37.080 nữ, chiếm khoảng 0,087% dân số cả nước; đứng thứ 22 (về dân số) trong tổng số 54 tộc người. Ở Việt Nam, người Bru-Vân Kiều cư trú tập trung ở hai tỉnh Quảng Trị và Quảng Bình. Tỉnh Quảng Trị là địa phương có đông người Bru-Vân Kiều sinh sống nhất với 55.079 người, chiếm hơn 73,92% dân số của dân tộc này trên cả nước. Tại tỉnh Quảng Bình, người Bru-Vân Kiều có 14.631 người, chiếm 19,63%. Số còn lại,

hơn 6% dân số của dân tộc, cư trú rải rác tại các tỉnh Đắk Lắk, Thừa Thiên - Huế và nhiều tỉnh khác.

Ở Việt Nam, tộc người Bru-Vân Kiều, được xác định theo Bảng Danh mục thành phần các dân tộc ở Việt Nam năm 1979, gồm 5 nhóm địa phương chính. Đó là các nhóm Vân Kiều, Bru, Mang Coong, Trì, Khùa. Khu vực phía tây tỉnh Quảng Trị (hai huyện Hướng Hóa và Đakrông) là nơi sinh sống chủ yếu của người Vân Kiều. Các nhóm Bru, Mang Coong, Trì, Khùa cư trú tập trung tại các huyện Vĩnh Linh, Lệ Thủy, Minh Hóa và Bố Trạch, thuộc khu vực phía tây tỉnh Quảng Bình. Tộc người Bru-Vân Kiều nói riêng, các tộc người nhóm ngôn ngữ Môn - Khơ me, ngữ hệ Nam Á ở Việt Nam nói chung được các

The Bru-Vân Kiều is one of three ethnic groups in Viet Nam which speak Katuic dialect, a Mon-Khmer language in the Austroasia linguistic family. According to the 2009 Population and Housing Census, in Viet Nam, the Bru-Vân Kiều have a population of 74,506 people, including 37,426 men and 37,080 women, accounting for about 0.087% of the country's total population; ranking the 22nd in terms of population among 54 ethnic groups. In Viet Nam, the Bru-Vân Kiều concentrate in the provinces of Quảng Trị and Quảng Bình. Their largest portion inhabit in Quảng Trị Province, with 55,079 people, equivalent to over 73.92% of their total in the country. Meanwhile, in Quảng Bình,

the Bru-Vân Kiều have 14,631 people (19.63%). The remaining part (over 6%) scatter in the provinces of Đắk Lắk, Thừa Thiên-Huế and others.

In Viet Nam, the Bru-Vân Kiều, as defined in the List of Ethnic Groups Living in Viet Nam 1979, consist of five main subgroups, namely Vân Kiều, Bru, Mang Cong, Trì, and Khùa. The western part of Quảng Trị Province (Hương Hóa and Dakrong Districts) is the main habitat of the Vân Kiều while such subgroups as Bru, Mang Coong, Trì, Khùa concentrate in the districts of Vĩnh Linh, Lệ Thủy, Minh Hóa and Bố Trạch in western Quảng Bình Province. The Bru-Vân Kiều in particular and other Mon-Khmer linguistic groups in the Austroasian lan-

nhà khoa học trong và ngoài nước thống nhất cho là cư dân tại chỗ của vùng Đông Nam Á lục địa. Tuy nhiên, về lịch sử cư trú của người Bru-Vân Kiều ở Việt Nam, cho đến thời điểm hiện nay, các nhà khoa học thống nhất cho rằng họ mới di cư từ Trung Lào sang vào những thời điểm khác nhau. Nhóm Vân Kiều cư trú ở khu vực phía tây tỉnh Quảng Trị hiện nay, đã từng sinh tụ ở khu vực Trung Lào, sau những biến động của lịch sử đã di cư vào Việt Nam cách đây nhiều thế kỷ. Trong khi đó, số người Khùa ở khu vực xã Dân Hóa, huyện Minh Hóa và người Mang Coong ở hai xã Thượng Trạch và Tân Trạch, huyện Bố Trạch (đều thuộc tỉnh Quảng Bình) hiện nay, cũng từ Lào di cư sang Việt Nam, nhưng thời điểm di cư

của họ muộn hơn so với nhóm Vân Kiều ở Quảng Trị. Về tên dân tộc, các nhà khoa học thống nhất cho từ “Bru” trong ngôn ngữ của họ là để chỉ những người cư trú ở khu vực rừng núi, còn từ Vân Kiều thì còn có nhiều cách hiểu khác nhau. Đó có thể là tên tổng được đặt từ thời Nguyễn, nơi nhóm cư dân này cư trú tập trung trên khu vực tỉnh Quảng Trị hiện nay. Đó cũng có thể là tên làng (Vân-Vel) của người Bru-Vân Kiều, nơi có loại cây quý Sa Kiêu.

guage family in Viet Nam in general are categorized by scientists as native residents in the continental Southeast Asia. However, regarding the Bru-Vân Kiều's history of settlement in Việt Nam, there have been so far an unanimity among scientists that this group has just migrated from Middle Laos at different moments. The Vân Kiều residing in the present-day western Quảng Trị Province once lived in Middle Laos and moved into Viet Nam around three or four centuries ago due to historical changes. Meanwhile, the Khùa in Dân Hóa Commune, Minh Hóa District and the Mang Coong in the communes of Thượng Trạch and Tân Trạch, Bố Trạch District (Quảng Bình Province) also migrated into Việt Nam from Laos,

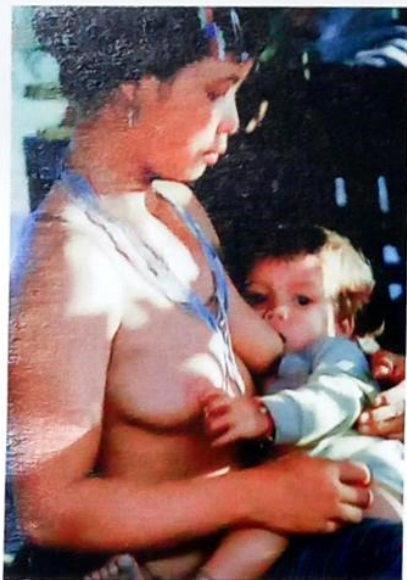
several centuries later than the Vân Kiều in Quảng Trị.

About the origin of the group name, scientists agree that the word "Bru" in their language refers to "mountain residents" while the words "Vân Kiều" are explained in different ways. They might be the name, taken under the Nguyễn Dynasty, of the canton where this group concentrated within the present-day Quảng Trị Province or might be the name of the village (Vân-Vel) of the Bru-Vân Kiều, where a precious plant, Sa Kiêu, was found.

BẢN ĐỒ VÙNG CƯ TRÚ CỦA NGƯỜI BRU-VÂN KIỂU

MAP OF THE BRU-VÂN KIỂU RESIDENTIAL AREAS

- Vùng có nhiều người Bru-Vân Kiều sinh sống
- Place crowded with Bru-Vân Kiều people

Mẹ con người Bru-Vân Kiều

A Bru-Vân Kiều mother and her child

Khu vực phía Tây các tỉnh Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế là nơi có nhiều người Bru-Vân Kiều sinh sống

The western part of the provinces from Quảng Bình, Quảng Trị, to Thừa Thiên-Huế is the concentration of the Bru-Vân Kiều

MỤC LỤC

CONTENTS

LỜI NHÀ XUẤT BẢN	4
<i>PUBLISHING HOUSE'S FOREWORD</i>	
NGUỒN GỐC VÀ PHÂN BỐ DÂN CƯ	9
<i>ORIGIN AND POPULATION DISTRIBUTION</i>	
BẢN LÀNG, NHÀ Ở	23
<i>VILLAGES AND HOUSING</i>	
NGUỒN SỐNG	47
<i>MEANS OF SUBSISTENCE</i>	
Y PHỤC - TRANG SỨC	95
<i>GARMENT AND JEWELRY</i>	
TÍN NGƯỠNG, LỄ HỘI	121
<i>BELIEF, FESTIVAL AND CUSTOMS</i>	

TÁC GIẢ ẢNH

Phạm Văn Tý, Phạm Văn Lợi, Hồ Việt Hoàng, Chu Thái Sơn, Lê Đức Thọ, Trần Ngọc Hùng, Phạm Huy Đăng, Trần Tấn Vinh, Lưu Hùng, Hoàng Tố Oanh, Phương Hoan, Trịnh Hoàng Tân, Nguyễn Bảo Cường, Trọng Thanh, Thanh Hà, Simoon Cana An, Daniel Ponsard Bôn, Lê Anh Tuấn, Minh Phương, Đỗ Kiên, Đinh Hồng Hải, Nguyễn Trường Giang, Chu Thái Hà...

Ảnh bìa: Trần Ngọc Hùng, Huy Đăng